

СИРЕК КЕЗДЕСЕТІН ЭФЕМЕРА: РЕСЕЙ/КЕҢЕС ОДАҒЫ МЕН АЗИЯ АРАСЫНДА. САНДЫҚ ЖИНАҚ ЖӘНЕ БАСҚАРУ

Джордж Эндрю Спенсер

*Славантану, шығыстану, Шығыс Еуропа
және Орта Азияны зерттеу саласында
еңбек сіңірген библиограф,
Висконсин-Мэдисон университеті, АҚШ
andy.spencer@wisc.edu*

АБСТРАКТ

Тұсаукесерде біз электронды жинақтардың мысалын және оларды басқаруды, соның ішінде Висконсин-Мэдисон университетінің арнайы коллекциялар бөлімі жақында сатып алған сирек кездесетін атауларды және ғылыми материалдарға қол жетімділікті жақсарту үшін оларды ашық қол жетімділік жинағына айналдыруды қарастырамыз. Бұл материалдардың жалпы тақырыбы-Ресей мен Азия арасындағы қатынастардың әртүрлі кезеңдерін бейнелейтін сирек кездесетін эфемера.

Сирек кездесетін материалдарды сатып алу процесі, пән мамандары – библиографтар мен кітапханашылар арасындағы арнайы коллекциялар бойынша серіктестік – осы коллекцияларды басқаруда, оқытушылармен олардың ғылыми құндылығы мен қолданылу саласын анықтауда ынтымақтастық, сирек кездесетін кітаптарды физикалық және цифрлық өңдеу, олардың тарихи мәнмәтінін зерттеу, әртүрлі тілдерде метадеректерді жасау, сандық инфрақұрылым, баспа түпнұсқасының сақталуы және басқа аспектілер қарастырылады.

Жинақтардың бірінде 60-тан астам түпнұсқа орыс үгіт-насихат плакаттары және Орыс-Жапон соғысы кезіндегі әскери көріністердің бірқатар хромолитографиялары бар. Сондай-ақ, сол уақыт кезеңіне қатысты жаңадан сатып алынған орыс гравюралары бар.

Тағы бір коллекцияда Орыс-Жапон соғысы туралы османлы-түрік журналының өте сирек кездесетін толық жинағы бар. Бұл журнал Орыс-Жапон соғысының оқиғалары мен нәтижелеріне қызығушылық танытқан түрік халқы арасында өте танымал болды.

Үшінші жинақ Жапонияда, сірса 1940-да антисоветтік көрмені түсірген фотосуреттер альбомынан тұрады. Біз анықтағанымыздай, оның рөлі «赤色ロシアを癡く展覽會» деп аталатын көрме туралы тарихи деректерді сақтау болып табылады (Akairoroshiyaoabakutenrankai = Debunkingofredrussia = Қызыл Ресейдің экспозициясы). Көрме Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі кезеңде жапон мәдениетінде көрініс тапқан жапон-кеңес қатынастарының жай-күйі туралы бірегей фактілерді көрсетеді.

Висконсин-Мэдисон университетінің арнайы коллекциялар бөлімі көпшілікке қолжетімді сатып алған және ұсынған объектілердің төртінші топтамасында 18

ғасырдағы цифрланған қазақ лексикалық сөздігі бар, оның бірегей түпнұсқасы Санкт-Петербургтегі (Ресей) Ресей Ұлттық кітапханасының қолжазбалар және сирек кітаптар бөлімінде орналасқан. Бұл сөздік 18 ғасырдың аяғында Ресейдің Солтүстік-Шығыс Қазақстан аумағына әсерін біртіндеп кеңейту кезеңінде.

Сирек кітаптардың арнайы топтамасын / тақырыптық жинағын әзірлеу және сақтау.

Арнайы жинақ құрастыруда пәндік библиограф мамандар мен кітапханашылар арасындағы серіктестік қарым-қатынастарды дамыту өте маңызды. Бұл үшін кітапхана басшылығынан рұқсат алу, сондай-ақ сатып алу мақсатында шетелдік сапарлар кезінде сирек кездесетін немесе бірегей материалдарды алуға келісім алу маңызды. Мысалы, Висконсин-Мэдисон (UW-Madison) Университетінің сирек кездесетін кітаптар жинағының арнайы және тақырыптық жинағының көптеген материалдары UW-Madison библиографының Жапонияға, Токио қаласына барған сапарында сатып алынған болатын. Антиквариат жеткізушілерінің веб-сайттарын және олардың каталогтарын үнемі бақылап отыру, жылдам әрекет етіп, әдетте бір ғана данамен ұсынылатын материалдарды алып қалу мүмкіндігін сақтау өте маңызды. Мұндай жинақ үшін материалдарды алуды реттеуге арналған келісілген және нақты саясатты әзірлеу де маңызды орын алады.

Жоспарлау

Жоспарлау кезеңінде зерттеулердің ықтимал құндылығы мен материалдарды пайдаланудың нұсқаларын анықтау үшін оқытушылармен ынтымақтастық аса қажет болып табылады. Сондай-ақ, түпнұсқа материалдарды консервациялау және сақтау жоспарын құру және материалдардың цифрландыруға үміткер екендігі, немесе сандық өнімдер ашық қолжетімділікте болатындығы немесе кампус қолданушыларының кіруді шектеуі сияқты мәселелерді шешуге көмектесетін процессті әзірлеу қажет. Материалдардың авторлық құқық мәртебесін тексеру қажет.

Жұмыс барысын құру

Физикалық түпнұсқаларды бастапқы өңдеу сирек кездесетін кітаптар үшін тағайындалған тәртіп бойынша жүргізілуі тиіс. Осыдан кейін цифрлық жинақтау мамандары цифрлық суррогаттардың сапасына әсер ететін осалдық, байланыстырушылық, тойтарғыштық сияқты айрықша өзіндік жағдайларын және басқа да ерекшеліктерін ескере отырып, цифрланатын материалдың тиімділігін бағалауы керек.

Сонымен қатар, метамәліметтер схемасы мен сирек кездесетін кітаптар стандартына сай материалдарды каталогизациялау үдерісін жасап шығару қажет. Соңында, материалдардың тарихи контекстін зерттеуді жоспарлау және жүргізу қажет.

Ағымдағы жинаққа шолу

Қазіргі жинақ орыс-жапон соғысы кезеңіндегі 60-тан астам ресейлік патриоттық плакаттардан, сондай-ақ орыс-жапон соғысы кезіндегі ұрыс сахналарының үгіт-насихат хромолитография жинақтарынан тұрады.

Жинаққа жақында сатып алынған түпнұсқалық ресейлік лубок стиліндегі түрлі-түсті суреті (бұл да орыс-жапон соғысы кезеңінен) қосылды.

Жинақта сонымен қатар орыс-жапон соғысы туралы суреттелген Осман журналының өте сирек кездесетін толық тігіндісі бар. Бұл журнал түрік халқының орыс-жапон соғысына және оның нәтижелеріне деген үлкен қызығушылығын көрсетеді.

Бұл жинақта 1938 жылы Жапонияда өткен «Қызыл Ресейді әшкерелеу» деп аталатын антисоветтік көрмені құжаттайтын фотосуреттер альбомы бар. Бұл көрме Екінші дүниежүзілік соғыс қарсаңындағы жапон-кеңес қатынастарының жай-күйі туралы ерекше түсінік береді.

Тағы бір маңызды материал – бұл 18 ғасырдағы қазақ сөздігінің жалпыға қол жетімді цифрлық суррогаты, оның түпнұсқа бірегей қолжазбасы Ресейдің Санкт-Петербург қаласындағы Ресей ұлттық кітапханасының қолжазбалар мен сирек кітаптар бөлімінде сақтаулы. Бұл сөздік 18 ғасырдың соңында солтүстік-шығыс қазақ даласында Ресей ықпалының біртіндеп кеңеюі кезеңінде жасалған.

Басқа көрнекті сатып алулар қатарына генерал Куропаткиннің бейнесі бейнеленген «Генералдың ойлары» деп аталатын жапон сатиралық постері (бұл да орыс-жапон соғысы кезеңінде) және генерал Куропаткиннің жараланған орыс солдаттарын медальдармен марапаттау кезі бейнеленген патриоттық хромолитографтардың бірі жатады.

Таныту

Жинақты басқару сатып алу және каталогтау процестерімен аяқталмайды, сондай-ақ жинақты насихаттаумен жалғасады.

Бұрын айтылғандай, студенттер қалашығындағы оқытушылар құрамымен байланыста болу, оларды материалдарды пайдалану жағдайлары туралы хабардар ету үшін ғана емес, сонымен бірге зерттеу, оқыту және ақпараттық мақсаттар үшін де өте маңызды. Коллекцияны насихаттаудың тағы бір әдісі – материалды түсіндіретін жалпыға қол жетімді бейнероликтер жасау.